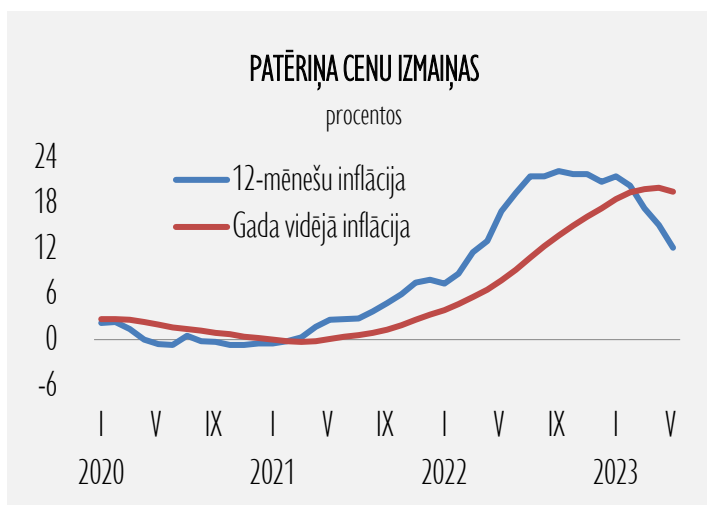

Par patēriņa cenām 2023. gada maijā

Maijā cenu pārmaiņas ietekmēja valsts atbalsta noslēgums energoresursu cenu kāpuma kompensēšanai

Pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem 2023. gada maijā, salīdzinot ar aprīli, patēriņa cenu līmenis pieauga par 1,2 %. Precēm tas pieauga par 1,3 %, bet pakalpojumiem – par 1,1 %.

Caurmērā maija mēnesim ir raksturīgs ļoti neliels cenu pieaugums vai neliels cenu samazinājums. Tāpat kā iepriekšējā gadā, arī šogad cenu pieaugums maijā bija straujāks nekā raksturīgs šim mēnesim, ko ietekmēja valsts atbalsta cenu samazināšanai energoresursiem noslēgums no šī gada 1. maija. Cenu kāpumam ar mājokli saistītiem energoresursiem bija lielākā palielinošā ietekme maijā, kas kopējo patēriņa cenu līmeni palielināja par 1,3 procentpunktiem un ko noteica cenu kāpums elektroenerģijai – par 28 % un siltumenerģijai – par 8,4 %. Savukārt to palielinošo ietekmi mazināja cenu kritums dabasgāzei par 26,6 %, no šī gada 1. maija atverot dabasgāzes tirgu mājāsaiņniecībām. Sesto mēnesi pēc kārtas cena samazinājās arī cietajam kurināmajam, maijā – par 2,8 %.

Liela ietekme maijā bija cenu kāpumam pakalpojumiem par 1,1 %, kas kopējo patēriņa cenu līmeni palielināja par 0,3 procentpunktiem. Lielākā palielinošā ietekme bija cenu kāpumam izmitināšanas pakalpojumiem, ko ietekmēja pasaules hokeja čempionāta norise Rīgā. Būtiska ietekme bija arī cenu kāpumam ambulatoriem un ēdināšanas pakalpojumiem, ūdensapgādei un kanalizācijas pakalpojumiem, kā arī atkritumu savākšanai.

Vērā ņemams cenu kāpums maijā bija arī personīgās higiēnas precēm un skaistumkopšanas līdzekļiem par 4,3 %, kas kopējo cenu līmeni palielināja par 0,1 procentpunktu.

Lielākā samazinošā ietekme maijā bija cenu kritumam degvielai, kam cenas samazinājās trešo mēnesi pēc kārtas. Cenas degvielai maijā samazinājās straujāk nekā martā un aprīlī – par 5,2 %, kas kopējo patēriņa cenu līmeni samazināja par 0,4 procentpunktiem. Cenas samazinājās gan dīzeļdegvielai, gan benzīnam. Pēc kāpuma iepriekšējā mēnesī, pasaules naftas cenām maijā bija vērojams straujš kritums – mēneša laikā vidēji par 9 %, mēneša sākumā *Brent* naftas cenai noslīdot līdz 72 USD par barelu, ko noteica bažas par recesiju un jēlnaftas pieprasījuma samazināšanos centrālo banku lēmumu turpināt procentlikmju paaugstināšanu ietekmē. Mēneša laikā naftas cenas svārstījās, mēneša otrajā pusē sasniedzot 78 USD par barelu, bažās, ka OPEC+ varētu apsvērt turpmākus ieguves samazinājumus sanāksmē 4. jūnijā, un pēc datu publicēšanas par jēlnaftas krājumu samazināšanos ASV. Tomēr mēneša beigās *Brent* naftas cena atkal samazinājās līdz 72 USD par barelu pēc vāju Ķīnas ekonomikas datu publicēšanas, kas liecina par lēnāku jēlnaftas pieprasījuma atjaunošanos Ķīnā, nekā bija gaidīts, pēc pretrunīgajiem Saūda Arābijas un Krievijas amatpersonu paziņojumiem par OPEC+ plāniem samazināt naftas ieguvu, kā arī gaidot lēmumu par ASV valsts parāda griestu pacelšanu, kas ļautu ASV izvairīties no defolta.

Straujais cenu kāpums ir mitējies pārtikai. Cenas pārtikai šogad maijā samazinājās par 0,1 %, kam cenu kritums nebija novērots kopš 2021. gada augusta. Lielākā samazinošā ietekme bija cenu kritumam svaigiem dārzeņiem un augļiem, savukārt lielākā palielinošā ietekme bija cenu kāpumam cūkgaļai, piena produktiem un olām. Jāatzīmē, ka pārtikas produktu cenas pasaulē pēc neliela kāpuma aprīlī maijā atkal būtiski samazinājās. Maijā mēneša laikā tās samazinājās par 2,6 %, bet gada laikā bija vērojams kritums par 21,3 %. Cenu samazinājumu maijā noteica būtisks cenu kritums augu eļļām, graudaugiem un piena

produktiem, ko daļēji kompensēja cukura un gaļas cenu kāpums. Straujākais cenu kritums bija vērojams augu eļļām, to cenu indeksam sasniedzot zemāko līmeni kopš 2020. gada oktobra un gada laikā samazinoties par 48 %, ko turpināja noteikt vājš importa pieprasījums pasaulē un plašas eksporta piegādes. Cenas maijā turpināja samazināties visiem galvenajiem graudaugu veidiem, izņemot rīsus. Kviešiem tās kritās par 3,5 %, ko noteica izredzes nodrošināt plašas pasaules piegādes gaidāmajā 2023./2024. gada sezonā un Melnās jūras graudu iniciatīvas pagarināšana. Kopumā graudaugu cenas pasaulē bija par 25 % zemākas nekā iepriekšējā gada maijā. Piena produktu cenu indeksa kritumu maijā noteica straujš siera cenu kritums, galvenokārt pateicoties plašajām eksporta iespējām, ko nodrošināja ziemeļu puslodē sezonāli augstā piena ražošana. Savukārt piena pulverim pēc 10 mēnešu secīga krituma cenas pieauga, ko noteica pieprasījuma kāpums Ziemeļāzijā un sezonāli sarūkošais piena piegāžu apjoms Okeānijā. Arī sviesta cenas nedaudz pieauga, jo Eiropas cenu kritums augstās eksporta pieejamības dēļ nespēja kompensēt pieaugošās cenas piegādēm no Okeānijas. Savukārt cukura cenas pieauga ceturto mēnesi pēc kārtas, pieaugot bažām par 2023./2024. gada ražas perspektīvām, kā arī zemāka nekā iepriekš tika gaidīts pieejamība 2022./2023. gada sezonā. Tomēr lielāku mēneša cenu pieaugumu novērsa labvēlīgie apstākļi cukurniedru ražas novākšanai Brazīlijā un zemākas naftas cenas. No gaļas produktiem pasaules cenas maijā turpināja pieaugt liellopu gaļai kaušanai paredzēto liellopu piegāžu samazināšanās ietekmē, kā arī cūkgaļai, pieaugot pieprasījumam pēc Brazīlijas piegādēm. Otro mēnesi pēc kārtas cenas pieauga mājputnu gaļai, ko noteica joprojām augstais pieprasījums pēc importa, īpaši no Āzijas, un bažas par iespējamām īstermiņa piegādes problēmām plaši izplatīto putnu gripas uzliesmojumu dēļ. Savukārt aitu gaļai cenas samazinājās, pateicoties eksporta pieejamībai no Okeānijas.

2023. gada maijā, salīdzinot ar iepriekšējā gada maiju, patēriņa cenas pieauga par 12,1 %. Gada vidējā inflācija bija 19,5 %.

Arī turpmāk galvenā ietekme uz cenu izmaiņām joprojām būs saistīta ar energoresursu un pārtikas cenu svārstībām pasaulē, būs vērojama arī to pakārtotā ietekme uz rūpniecības preču un pakalpojumu cenām. Ņemot vērā nenoteikto ģeopolitisko situāciju un inflācijas dinamikas bāzes efektu, 2023. gadā kopumā vidējā gada inflācija paredzama 9 % robežās.